СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 259. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 6. падолиста, 1923. VOL. XXXI. No. 259. Jersey City, N. J., Tuesday, November 6, 1923. THREE CENTS

АМЕРИКА ПРОТИ УЧАСТИ В КОНФЕРЕНЦІЇ, ЯК ФРАНЦІЯ НЕ ВІДКЛИЧЕ СВОГО СТАНОВИЩА

ВАШІНҐТОН, 4. падолистац — Американський уряд має заявити представникови французького уряду, що Злучені Держави не думають брати участи в межинародній конференції для економічних питань, як Франція не змінить свого становища щодо прав сеї конференції.

Американський уряд стоїть на становищи, що конференція має бути свобідна та необмежена в своїй діяльности. Коли її робота малаби бути обкроена під якимнебудь зглядом, то вона не може довести до нічого путнього.

Таку заяву мають зложити французькому представникови Жісеранови і секретар Ґюз і президент Кулидж, коли сей буде складати їм свої візити.

НЕБУВАЛЕ РІШЕННЄ ІМІҐРАНТСЬКОГО УРЯДУ

НЮ ЙОРК, 4. падолиста. — Іміґраційні урядники видали рішеннє, що 4,000 нових іміґрантів, що приїхали сими днями до берегів Америки понад квоти своїх країв, мають бути пущені на беріг Злучених Держав під зобовязаннєм ставитися на кождий заклик іміґраційного уряду.

Іміґранти сі приїхали на кораблях: Левіятані, Белґенленді, Меджестику, Беренґарії, Болтику та Клівленді. Коли надійшли вістки про наближеннє сих кораблів, загально сподівалися, що уряд покарає строго кождий корабель за привіз іміґрантів понад місячну квоту. Своє несподіване рішеннє іміґратський уряд пояснює тим, що винуваті тут не стільки корабельні фірми, як поодинокі европейські краї, які дають віза своїм еміґрантам, не зважаючи на американські іміґрантські постанови.

ЗНОВА: ХТО ВИНУВАТИЙ?

ВАШІНҐТОН, 4. падолиста. — Ґенеральний комишинер прогибіції видав публичну відповідь на закиди пенсилвенійського ґубернатора Пинша, що федеральний уряд не виповняє як слід прогибіційного закона. Гейнез каже, що винуваті тут стейтові уряди, які не помагають в нічім федеральному урядови, хоча зобовязані до сього.

ХОЧУТЬ СТАВИТИ ҐУБЕРНАТОРА ПЕРЕД ФЕДЕРАЛЬНИЙ СУД

ОКЛАГОМА СИТІ, 4. падолиста. — Вороги стейтового ґубернатора, котрі недавно довели до осуду його стейтовою леґіслятурою, тепер роблять уже приготовання до поставлення його перед федеральний суд абжалованого за якісь надужиття при купні тягарових автів для стейту.

ДВІ ЗАЛІЗНИЧІ КАТАСТРОФИ

КОРПАС КРІСТІ, Тексас, 4. падолиста. — Недалеко звідси трабилися дві зелізничі катастрофи. Обі случилися на торах Ґолф Ковст Лайнс, та дивним дивом в обох случаях причиною нещастя було те, що колеса воза з вуглем вискочили з шин, зісуваючи тим самим з тору всі їдучі зі заду пасажирські вози. При одній катастрофі пав жертвою старий, бо 60 літ маючий, машиніст, котрого перевертаючася льокомотива придавила так тяжко, що він помер зараз по відставленню до шпиталю.

ВІДЇЗД ЛОЙДА ДЖОРДЖА

НЮ ЙОРК, 4. падолиста. — Лойд Джордж відїхав звідси вчора назад до Анґлії. При своїм відїзді говорив він американським ґазетярам, що йому в Америці найбільше подобаються слухачі на відчитах, які слухають так уважно, гейби справді раді були слухати бесідника. Він заповів ще один свій приїзд до Америки та висказав надію, що відвідає полудневі та західні стейти.

ПРОЦЕС ПРОТИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

БЕСТРОП, Луизіяна, 4. падолиста. — Завтра починається в окружнім місцевім суді процес проти членів Ку-Клакс-Клена за вбиттє Вота Дениелса та Томаса Ричардса, котрих тіла найдено опісля в озері. Щоби обороняти суд перед можливим нападом зі сторони Кленсменів, шерифи покликали до служби цілу сотку збройних людий.

КЛЕН ПРО КАНДИДАТІВ НА ПРЕЗИДЕНТУРУ

ОКЛАҐОМА СИТІ, 4. падолиста. — Ґазета „Мейфілдс Віклі", яку вважають загально орґаном Ку-Клакс-Клена, пише погляди Клена про ріжних політиків, які висувають свої кандидатури на президентуру на 1924. рік. Клен противиться кандидатурі сенатора Андервуда, котрого називає кандидатом Жидів, Єзуїтів та бутлеґерів; нюйорського ґубернатора Смита, бо він є католиком; Форда, бо він подарував автомобіль католицькому епископови. До Мекаду Клен відноситься невтрально, а до Ралстона прихильно.

9 ОСІБ ПОГИНУЛО ВІД СВІТЛЯНОГО ҐАЗУ

НЮ ЙОРК, 4. падолиста. — За один вчорашний день погинуло в Нюйорській дільниці Бруклині 9 людий. Погинули саме всі члени двох родин за вимком двоє, яких вдалося вратувати. В обох случаях причиною був ґаз, виходячий з ґазової кухні.

БУДЖЕТ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА 12 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ

ВАШІНҐТОН, 4. падолиста. — Американський Червоний Хрест збирається видати в слідуючім році суму 12 міліонів долярів. Причиною збільшення буджету зріст видатків на ріжні ратункові акції за границями Злучених Держав.

ҐРІЗЬБА ГОЛОДУ В АМЕРИЦІ

МИНЕАПОЛИС, Минесота, 4. падолиста. — Сенатор Генрик Шипстед, повернувши з резервації для Індіян племени Білої Глини, доносить, що сему племени грозить сеї зими голод.

ПОВОРОТ ПІРВАНОГО ДО РОДИНИ.

В міськім шпитали в Лексинґтоні, Кентакі, вилічуеться з тяжких побоїв 24 літний мущина Клод Еленд Прендерґест. Рани його тяжкі, а дістав їх він, як на нього напав недавно якийсь розбишака. Побої були по голові, і вони дивним дивом привернули йому память давно минулих подій. Пригадав він собі межи инчим, що коли він мав 5 літ віку, його забрав якийсь мущина з його дому, поніс на вулицю та всадив до воза. Якась жінка стояла на ґанку дому, простягала руки за ним та просила мущину вернути її хлопця. Мущина віддав його до соритинця в Бофалі, Ню Йорк, де він перебував, поки не виріс та не пішов зарабляти самостійно на хліб. Прендерґест розказав тепер всю свою історію одному місцевому ґазетяреви, котрий постарався за те, що справа набрала ширшого розголосу по ґазетах других міст. Межи инчими прочитала сю новинку й його сестра, що живе в місті Бовлінґ Ґрін. Вона зараз порозумілася зі своїм братом та спроваджує його до свого дому. Сестра писала братови, як родина шукала за ним по цілих Злучених Державах і наконець мусіла покинути пошукування як безвиглядні. Ттренька їх мати ще жива.

ВУЦИК.

Всеукраїнський центральний ісполнительний комітет зібрався на сесію не 10., як було назначено, а що лиш 25 жовтня.

Характеристично, що навіть назва цього верховного комітету, не українська, лиш російська, бо в українській мові нема слова "ісполнительний", лиш виконний.

УКРАЇНСЬКЕ СВЯТО В НЮ ЙОРКУ.

В неділю, 4. с. м., нюйорські Українці обходили 5-ті роковини проголошення Західно-Української Держави торжественним святом.

Передполуднем відбулось у церкві поминальне богослуженнє за поляглих героїв і посвяченнє прапора Січи ім. Богдана Хмельницького.

Відтак кількатисячна громада перейшла маніфестаційним походом з прапорами кількома улицями і вернулась до Народнього Дому на святочні збори.

Саля помістила всего понад 1,000 публики. На зібранню промовляло кількох бесідників. Зібрано жертви на революційну боротьбу в старому краю.

НАСЛІДКИ ПІДНЕСІННЯ МОРСЬКОГО ДНА?

Ціле полудневе побереже нюджерського стейту має бути просто вкрите верствою всякої риби, викиненої морськи филями. На рибу злітають як на пир всякі морські птиці. Навіть морські яструби, які звичайно давно відлітають на полудне, тепер задержалися на бенкет. Рибаки кажуть, що причиною смерти такої маси риб було хиба усуненнє бао піднятте морського дна.

НА ПОЛЬСЬКО-СОВІТСЬКІЙ ГРАНИЦІ.

Російська телефонічна агенція (Роста) доносить під датою 13 жовтня (Москва), що дня 8 жовтня на волинській границі польські жандарми вбили начальника большевицької граничної сторожі, Герценштайна.

Він несподівано перейшов російсько-польську демаркаційну лінію і зараз хотів вертати назад. Та не дивлячись на те польські жандарми застрілили його. Польські власти в додатку не хочуть видати тіла покійника.

Дрібний пограничний випадок, ал всеж таки він несвідчить про добре сусідські відносини між Польщею і державою совітів.

АВАНТУРА В ЦЕРКВІ.

В російській православній церкві в Перт Амбою, Ню Джерзі, прийшло минувшої неділі до такого заворушення, що треба було аж кликати поліційний відділ для успокоення вірних. Кажуть, що клопіт почався з того, що частина парохіян спротивилася настановленню їм церковною владою попа Володимира Нещанського. Коли сей почав недільну проповідь до вірних, частина слухачів стала переривати попови. З сього почалася бійка, наслідком котрої безпартійні стали втікати до дверий, стовпилися коло виходу та полочили кілька слабих жінок. Візвана поліція розвела борців, що за попа зчепилися за чуби та арештувала двох з них яко виновників замішання та замкнула їх в арешті без бейлу (кавції).

Ціла афера є випливом страшного замішення, що панує тепер в православній церкві в Америці.

ТЮТЮН НА УКРАЇНІ.

Зі звітів українського тютюнового трусту довідуємося, що тютюн на Україні подорожів з передвоєнними цінами, в двоє, а навіть в два і пів рази. Натомість збут зменьшився в пятеро. Тютюновий синдикат працює з дефіцитом, він не може витримати конкуренції з кустарним виробом тютюну, себто з тими, що садять його і приспособлюють до курення способом не фабричним, а кустарним.

Вони продають його дешевше і вміють так продати, щоб не треба було заплатити податку, котрий тепер дуже богато коштує.

Статистика свідчить, що тютюновий труст мав за першу половину 1923 р. дійсно досить великий недобір.

АЙНШТАЙН ІДЕ ДО МОСКВИ.

Відомий фільозоф проф. Айнштайн виїзджає до Москви, де має виголосити доклад про теорію релятивности. Совітський університет в Москві проґотовляє урочисте принятті для великого вченого.

ПУАНКАРЕ РОЗБИВАЄ ЗАПОВІДЖЕНУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ЛОНДОН, 4. падолиста. — В тутешніх урядових кругах побоюються, що заповіджена конференція у справі французько-німецького спору може розбитись через французьку впертість.

Америка не хоче приняти застережень французького премієра Пуанкаре і готова покинути гадку про сю конференцію, якщо він не уступить, а знова Пуанкаре нині заявив, що він не відкличе своїх застережень.

Через те цілі заходи готові скінчитись на сій пробі.

Кажуть, що може який посередник вспіє ще довести до порозуміння і вкінці вдасться ще таки скликати конференцію.

МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ПЛЯНУЮТЬ КОМУНІСТИЧНИЙ ПЕРЕВОРОТ В НІМЕЧЧИНІ

РИҐА, столиця Латвії, 4. падолиста. — З Москви повідомляють, що там відбулась минулого тижня нарада „третього інтернаціоналу", на якому порішено, що вже прийшла пора на комуністичний переворот в Німеччині.

Москалі постановили заявити німецьким комуністам, щоб сейчас приступили до політичного перевороту і захопили у свої руки всі державні і громадські установи.

По створенню „робітничого правительства", кажуть Москалі, їх німецькі товариші мають сейчас приступити до зорґанізовання великої і сильної „червоної армії", до якої повинні забрати всіх безробітних, аби здобути собі популярність мас.

Московські большевики обіцюють німецьким поміч у збіжі, яке небаром хотять вислати до Німеччини, а також і військовою силою.

Передовсім російські большевики будуть держати армію над границею Польщі, щоб не позволити Польщі виступити проти Німеччини, а кромі того хотять теж післати і своє військо в Німеччину.

НІХТО НЕ ХОЧЕ „РЕНСЬКОЇ РЕПУБЛИКИ"

КОБЛЕНЦ, Ренщина, Німеччина, 4. падолиста. — Ренські „самостійники" вганяють з голодною і обдертою своєю 3,000-ною армією з міста до міста в Ренщині і раз-враз проголошують самостійну „Ренську републику", якої ніхто не хоче. Публика іґнорує цілий сей „самостійницький" рух для відірвання Ренщини і Рурщини від Німеччини, і коли тільки армія забереться з якого міста, „република" зараз паде. Вони тоді знову її проголошують, але вона знову паде і нема кому її піддержати.

Одним словом, та „Ренська република" все в дорозі на возі і не має сталої адреси. Сподіваються, що „самостійники" вже небаром змучаться і „република" цілком впаде.

ЙОСИФ НАТТЕР БУДУЄ „РЕНСЬКУ РЕПУБЛИКУ"

БЕРЛІН, 4. падолиста. — Йосиф Наттер, котрий оголосив себе президентом „Ренської републики", прибув недавно до Німеччини з Бруклина. Він походить з Німеччини, але в Америці був довший час і став американським горожанином.

ЛЮДЕНДОРФ ХОЧЕ НОВОЇ ВІЙНИ

МІНХЕН, столиця Баварії, 4. падолиста. — Нині була тут демонстрація німецьких фашістів з нагоди відслонення памятника.

Фашістські ударні батальони маширували в сталевих шеломах у повному зоруженню.

На демонстрації були баварські урядовці і родина бувшого баварського пануючого дому Віттельсбахів.

Фашістське військо зростає скоро у велику силу, яка може взяти участь у політичному перевороті і довершити його на свій лад.

Як вони довершили-б сього перевороту, вказують явні монархістичні заяви провідників німецького фашістського руху.

Ґенерал Людендорф, котрого вважають головним, хоч не явним, провідником фашістів у Баварії, заявив, що монархісти приготовляють війну для збудовання більшої Німеччини.

НІМЕЦЬКІ ФАШІСТИ ГОТОВЛЯТЬСЯ ДО МОНАРХІСТИЧНОГО ПЕРЕВОРОТУ

МІНХЕН, столиця Баварії, 4. падолиста. — Німецький Муссоліні, Адольф Гітлер заявив, що питаннє Німеччини поти не буде розвязане, поки з цісарської палати в Берліні знову не буде повівати старий німецький трикольоровий прапор (чорно-біло-червоний).

Він тепер збирає свої фашістські ударні батальони над прусьою границею.

Гітлер вірить, як заявив представникам преси, що пора вже надійшла для монархістичного перевороту в цілій Німеччині.

ФРИДРИХ ВІЛЬГЕЛЬМ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО НІМЕЧЧИНИ СЬОГО МІСЯЦЯ

БЕРЛІН, 4. падолиста. — Німецьке правительство дало бувшому німецькому престолонаслідникови Фридрихови Вільгельмови дозвіл вернутись до Німеччини. Реченець повороту означено між 12. і 17. с. м.

КРИКЛИВЕ БОЛЬШЕВИЦЬКЕ СВЯТО

РИҐА, столиця Латвії, 4. падолиста. — З Москви повідомляють, що московські большевики хотять обходити 6-ті роковини свого перевороту в Росії в середу, дня 7-ого с. м. в дуже голосний і крикливий спосіб.

На улицях в часі походу будуть співати марселезу і революційний похоронний марш на рівночасно будуть грати сирени фабрик і ревіти-муть гармати.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey-City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВАЖНА СПРАВА.

Допись члена Українського Будівляно-Позичкового Товариства в Джерзи Сіті, що була поміщена в послідні числі Свободи, звертає увагу читачів на справді важну, а дуже занедбану справу. Правда, справа будови домів при помочі подібних товариств не так дуже занедбана в Злучених Державах якби се здавалося нашому дописувателеви, бо подібні організації зробили вже серед нашої іміграції досить поважні початки в кількох місцевостях в Америці, всеж таки нігде правди діти, що справа поступає вперед самовільно, без ніякої агітації свідомих людий, а передовсім серед гробової просто мовчанки наших ґазет.

А преціњ справа заслугує на близчу увагу. Будівляно-позичкові товариства дають можливість не лишень набувати на власність доми, але й вести прості банкові операції, себто дають законну основу для простої ощадности та позички. Вони дають народови потрібну організацію для набування домів і в той спосіб збогачують народ. Вони приучують людий ощадности, і в сей спосіб підносять народ не лишень маєтково, але й морально. Вони вчуть людий організації та ведення складних банкових операцій на примірі просто товариства. Вони мають величезне виховуюче значінне. Тому їх треба поперти та старатися о їх розвій.

В кождім народі на іміґрації настає тяжка душна атмосфера, кілько разів старий край опиняється в тяжкому положенню. Така атмосфера настала й серед нашої іміґрації, і серед неї забулися важні живучі питання. Кому дорога доля рідного народа, той буде старатися як найскорше вийти зі сеї душної атмосфери, беручися до позитивної роботи на користь рідному народови в старому краю та на користь рідного народа на іміґрації. Тому відклик члена джерзиситського будівляного товариства треба повитати як здоровий вислід здорового руху.

ОЗИМИНА НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

Урядова большевицька ґазета „Комунист" з 2. жовтня с. р. дає такий звіт з озимого засіву на Україні:

Південні, чорноморські ґубернії майже не сіяли жита й пшениці.

В середній полосі, себто в ґуберніях: Харківській, Полтавській, Катеринославській, обсіяно землі богато меньше як звичайно. Приміром, в Катериновлавській ґубернії обсіяно лиш 17%. В тій середній полосі зійшли тільки вчасні засіви. Особливо зле зійшла пшениця.

„Конечно, — пише „Комунист" — треба поставити на ноги весь советський апарат, щоби приневолити населенне до посіву жита, бо на пшеницю вже запізно, а до того й зерна нема на засів, — особливо в південній Україні."

Тільки урядова большевицька ґазета. Якже тоді є з урожаями на Україні? — спитається читач. Таж большевики розтрубіли по цілім світі, що сегорічний урожай в Росії і на Україні знаменитий. Коли це правда, то чому-ж нема збіжа на засів? Альтернатива. Або вісти про знаменитий урожай були звичайною большевицькою брехнею, або урожай на Україні був, тільки уряд продав збіже заграницю. Це друге мабуть правдоподібне, бо як відомо, з чорноморських портів відходили кораблі навантажені зерном, а ще й тепер продають большевики Англії українську пшеницю. А на Україні нема зерна на засів! Зате є — українізація...

Українізація нічого не коштує, а за українську пшеницю можна дістати гарні гроші, і то в фунтах стерлинґів, котрих Троцький і Ленін потрібують не тільки на внутрішні видатки, але й на аґітацію заграницею, а особливо на видатки комісарські.

Ось і розвязка того аґрарного питання.

ПОПУЛЯРНІСТЬ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ҐАЗЕТ НА УКРАЇНІ.

На початку минувшого літа їздив пан товариш Єланський, редактор харківської ґазети „Вісти", на купіль у Крим. Відомо, тисячі робітників та селян не може поїхати на Україні на заробітки, бо на зелізницях місць нема, але пан товариш редактор місце на зелізниці найде, хочби навіть мав їхати з Харкова в далекий Крим. Відомо, пан з панем зна сев, а тобе, хаме, засев...

Поїхав, погуляв, а що бачив, очевидно, у „Вісти" написав. Нема й що казати, що цікаві спомини. З них найбільше цікавий факт зацікавлення українських селян большевицькою пресою. Признає самий пан товариш редактор, що на кождій стації він стрічався з незвичайним попитом на большевицькі ґазети. На кождім двірці в поїзд входили селяни з довколичних сіл та кричали: „Ґазет! Ґазет!" Очевидно, під російською окупацією на Україні ніяких других ґазет нема, лишень большевицькі. Значить селяни так і благали большевицьких ґазет. На кождій стації благали большевицьких ґазет. Благали по дорозі з Харкова в Одесу, благали коло Ростова, благали в Криму. Всюди хотіли большевицьких ґазет. Навіть селянські хлопчики заходили в ваґони по ґазети, ба, й роздаючи пільні цвіти, старалися наклонювати пасажирів подавати їм тих дорогих їм большевицьких ґазет.

На прикінці своїх вражінь редактор „Вістий" признає, що головним товчком для такого попиту за большевицькими ґазетами на Україні є потреба паперу на циґаретки...

ВИСОКА ГРА.

О ПЕРЕВОРОТУ В НІМЕЧЧИНІ ПОГРОЗА БОЛЬШЕВИЦЬКОГ

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Чужинецький Берлін пустіє, а рівночасно пустіє й Берлін український. Нестерпима дорожня, непевність політичного становища, навіть непевність власного життя, — все це спонукає чужинців опускати Німеччину масово. З Українців, що досі почували себе у Німеччині досить добре, одні — більш щасливі — тікають до Америки (Архипенко, д-р Сукованченко), другі — менш щасливі — до Чехословаччини (д-р Сімович, Вировий).

Утік, грішним ділом, і я. Не те, щоб я дуже боявся за своє дорогоцінне життя чи не міг вижити на свій заробіток. Моральні моменти відограли тут далеко більшу ролю, ніж матеріяльні. Коли в чужій господі лежить тяжко хора дитина чи коли там свариться чоловік з жінкою, то чемний гість мусить попрощатись і полишити заінтересованим полагодити їх справи, як їм самим подобається. Та Німці й не криються з тим, що хотіли-б як найскорше здихатися всіх чужинців. Вони просто у вічі кажуть:

— Ідіть собі геть! Ми вас не хочемо й не потрібуємо!...

Отож я й забрався з негостинного Берліну. Як неприналежний до більш щасливих, я до Америки поїхати не міг, а поїхав до Чехословаччини. Живу я тепер у спокійній і впорядкованій країні, до того-ж у країні славянській. Буде, до чого придивлятись і про що писати. Але перше ніж перейти до біжучих справ—чеських чи українських, — почуваюся до обовязку присвятити кілька закінчуючих уваг тій країні, що протягом трьох з половиною років давала мені притулок, навчила мене своєї мови й дала мені заглянути у вдачу свого народу.

Що нині діється у Німеччині й куди Німеччина йде?

Коли до того часу, заки ця кореспонденція дійде до Америки, в Німеччині не настане большевицький переворот, то в кождім разі цей переворот неминуче мусить наступити рано чи пізно.

Пильна обсервація німецького життя й німецької політики мусять привести кождого до переконання, що ціла Німеччина, майже без виїмків, уважає большевицький переворот за одинокий вихід з того складного становища, яке нині утворилось. Виїмку тут не становлять ані Штінес, ані Штреземан, ані Людендорф, ані Гітлер, ані Бернштайн, ані Гільфердінґ, і як би вони там ще не називались, — не зважаючи на всю неоднаковість їх політичних переконань і соціяльних хотінь.

Німеччина 1919 року, ще виснажена й здеморалізована довгою й тяжкою війною, приняла Версайський мировий договір резиґновано й майже без протесту. Вона дала знищити свої фортеці, розформувати військо й фльоту, відібрати кольонії, відтяти Горішній Шлеск, Познанщину, Гданськ, Альзацію з Льотаринґією, північний Шлезвіґ, Західну Прусію. Вона мовчала — й зі сціпленими зубами зализувала свої рани, гарячково працюючи над відбудовою свого господарства.

Двох років вистачило, щоб національне почуття пробудилось і щоб довше виконуванне Версайського договору показалось усім Німцям найбільшою ганьбою. Відтоді й почалась та „німецька саботажа", на яку Франція так нарікає. Соціялістичний кабінет Мілера — кабінет совісного додержування Версайського договору — мусів уступити. На його місце прийшов менш покірний кабінет Ференбаха, а тоді поприходили все більш і більш непокірні кабінети Вірта, Куна й Штреземана. І хоч кождий з цих нових кабінетів запевняв, що він буде додержувати Версайського договору „до границі можливого", проте зобовязання того договору виконувались усе більш і більш пиняво.

У звязку з цим поширювались і межі французьких санкцій. По лондонськім ультиматумі була обсаджена друга зона Надренщини, а на початку цього року окупація перейшла й на Поруре. Та це тільки підливало олії в огонь, і німецька пасивна резистенція проти Версайського договору тільки загартовувалась і міцнійшала. Ненависть до Франції, яка стоїть на засаді стислого додержання того договору, все зростала, й нині та ненависть горить у кождім німецькім серці яскравим полумям.

Займаючи супроти Версайського договору й супроти Франції все більш непримириму позицію, Німеччина не кидалась з заплющеними очима у прирву. Сама обеззброєна, вона вже наприкінці 1920 року почала оглядатись за узброєним союзником. Не знайшовши нічого кращого, вона спинила своє око на совітській Росії.

Два роки тривав цей роман. Два роки Німеччина лякала Францію перспективою спільного німецько-російського походу на захід. Та **„ставка на Росію"** не вивезла. Сама Німеччина згори добре знала, що совітська Росія не є ніяким союзником, але думала, що цього не знає світ. Нині вона переконалась, що й світ це добре знає. Самі московські большевики подбали про те, щоб показати перед Францією своє безсилле. Досить згадати про те, що цими днями приїхав до Парижа директор московського державного банку Шейнман, який, крім 22 тисяч каратів діямантів, привіз ще й пропозиції визнати старі царські борги й заплатити за них відсотки — аби тільки Франція згодилася вступити з большевиками в офіціяльні зносини... Це таке свідоцтво вбогости для совітської Росії та її „воєнної могутности", що найлютійший ворог кращого-б не придумав!

Банкроцтво німецько-російського „союзу" настільки стало очевидним, що німецький уряд поспішив офіціяльно відсунутись од совітської Росії (про це було ширше в моїй кореспонденції „Ученики віддячують учителям", писаний ще в Берліні). Але боротьба з Версайським договором та Францією — **боротьба за всяку ціну** — конче мусить опиратись на якімнебудь союзникови. Де-ж його взяти?

Зовнішніх союзників Німеччина не має й при нинішній політичній констеляції не може мати. Коли-б істнували самостійна Україна чи самостійно Білорусь, то евентуально вони могли-б бути такими союзниками, змагаючись до визволення своїх земель, загарбаних східною союзницею Франції — Польщею. Але їх нема, і залицяння Німеччини на фронті зовнішньої політики лише марно витрачаються на адресу маленької Литви. Доводиться тому шукати поратунку в собі самій, у своїх власних силах, у себе вдома.

Сили **позитивної** сучасна Німеччина в собі знайти не може. Без фльоти, без зброї, без обезпеченого підвозу сирівців воювати не можна. Правда, Німеччина й тут на кождий випадок лякає світ, що коли дійде до війни, **то німецька хемія** накоїть страшного лиха. Дуже характеристичною є під цим оглядом стаття принца Олександра Гогенлоє-Шилинґсфірста **„Техніка отруйних ґазів"**, яка цими днями появилась у „Фосовій Ґазеті". Автор статті виразно не каже, що він має на оці німецьку техніку. Він тільки каже, що цим разом, **коли дійде до нової війни, то не тільки армії, але й ціла людність воюючих держав „без всякого виїмку, від дитини в колисці до старих дідів" — буде винищена без остатку.** Нетрудно, однак, догадатись, проти кого є звернене вістре цеї погрози.

Та це — тільки погрози. У дійсности Німці в рівній мірі бояться чужих отруйних ґазів, як, після їх думки, чужі народи повинні боятись німецьких ґазів. Німці бо добре знають, що ті народи також не сплять і зі свого боку розвивають „отруйну техніку", як для оборони, так і для нападу. Невідомо отже, чим ще візьме, коли-б дійшло до ґазової війни. А Німці — занадто обережний нарід, щоб у такім питанню життя й смерти поставити свою долю на **одну** карту, до того ще й невідому.

Лишаються отже сили **неґативні.** Найстрашнійшою з цих сил є **большевизм.** На цій силі Німеччина тепер і спекулює.

Радянин.

А. Падолист.

ВОНИ ЙШЛИ ВИЗВОЛЯТИ СВІЙ КИЇВ.

Невелика каплиця: навколо густими рядами каштани,
Сонце рідко прогляне крізь гущавину,
І нас вечір таємний спокій обгортає у ткані
Цю коплицю сумну...

Відчувається, ніби каштани тут іншою піснею тужать
І ховають глибоко якусь таїну,
А вночі білі янголи ніжно серпанок жимчужать
На капличку сумну...

Закипіла там кров неповинних, що голови гордо схилили
Під сокиру за сміле шукання богів, —
Їх, як гадів, тоді закопали і тільки тепер на могилі
Світлий спомин зацьвів...

. . . .

Засичав кулемен у Базарі, наситилась жертвами яма,
Триста пятьдесятьдевять лягло, як один...
Вони йшли визволяти свій Київ од ката і хама,
Та попав у полон їх загін...

Розстріляли... засипали яму, щоб сліду ніхто не помітив
Де заховані кости святих бунтарів...
Ні, повстануть мільонами зроджені помстою діти
На тій крови батьків.

Не зрівняти з землею, бо кров гервоніти-ме вічно,
Буде в сурми сурмити до помсти, на бій,
І задзвонить по рідному Київ наш вільний величний
По тяжкій боротьбі!...

ПОЛЬЩА ПРОГРАЛА БИТВУ У ВАРШАВІ БЕЗ ВІЙНИ

В суботу, 13. жовтня (пехове число) около 9 години рано в цитаделі (твердині) варшавській наступив незвичайний зрив пороху, котрий затряс цілою Варшавою. В буквальнім розумінню цього слова можна сказати, що „задріжала тоді Варшава".

В місті повилітали вікна так, що цілі вулиці покрилися розбитим шклом. Повиривало двері, понищило дахи і повідлітало богато бальконів, особливо в камяницях, котрі стоять близше цитаделі.

Будинок порохівні вилетів у воздух, два крила Х павільону цілком знищені, казамати нарушені. **Двайцять пять ваґонів італійського пороху експльодувало.** Шкоду обчисляють на великі біліони. Радіо-телеґрафічна стація, котру Польща що тільки урядила, перестала ділати. Навіть зелізничий поїзд (особовий), котрий як раз тоді по другій стороні Висли заїхав на стацію потерпів чимало. В нім розбиті всі вікна. Числа жертв на разі польські дневники не подають, але забитих і ранених буде не меньше тисячки.

На місце катастрофи приїхав зараз міністер війни Шептицький і міністер Кернік, а також президенти сенату Тромпчинський і маршалок сойму Ратай. Вернувши до міста, скликали вони засіданнє ради старших (конвент сеніорів), котрий ухвалив кондоленцію для родин жертв катастрофи і на знак жалоби перервав на три дні засіданнє сойму.

Причина вибуху не відома. Військова варта бачила, як один робітник гасив при брамі порохівні своє циґаро. Це дуже замітне для польських порядків, бо деінде далеко круґом складів пороху тютюну курити не вільно. Також незрозуміло, як навіть евентуально іскра з недокуреного циґара могла-б дістатись до скринь з порохом. Причина мабуть інша, а чи тую властиву причину викриють і подадуть до відома, можна сумніватись.

Дуже замітна відозва, котру з причини зриву оповістило польське правительство. Кінчиться вона словами: „Злочинна рука зробила нині в столиці польській атентат на порохівню в цитаделі. **Се спроба ослабити засоби оборони і безпечности польського народу".** Дальше говориться про небезпеку для цілої держави і про боротьбу, яку ведуть переворотові живла з її істнованнем. „Очернення Польщі перед заграницею, підкопування довіря до власної державности, поширення внутрішніх розрухів(!), перешкоджування в поправі фінансів (!), чорна ґелда і штучна дорожнеча, це способи, якими провадиться боротьбу з польською державою. **Але тепер зачнеться ґенеральна баталія з тими ворогами. (?!)"**

Такої відозви в такий момент не оповістило би мабуть жадне правительство в світі. Кожде правительство старалось би в першу чергу викрити причини катастрофи, а тоді робило-б відповідні висновки. В Польщі інакше. Там навіть з такої нагоди, як зрив порохівні панове міністри стараються викувати для себе, щоби могли ще більше безпощадно здавлювати опозицію і ще гірше пригнітати непольські народи, котрим лиха доля казала дістатися під кострубаті крила польського вірла.

„Хто мечем воює, цей від меча й гине." Теж саме може статися з вшехпольським правительством у Варшаві, бо воно вже занадто голосно побренькує шаблею. На всякий спосіб така відозва свідчить про велике зденервованне польського правительства, котре скрізь бачить своїх ворогів і всюди винюхує заговір проти цілости і безпечности польської держави. Прямо смішно звучить речення про очернювання Польщі перед світом. „Свиня мішок дере і квичить", — більш нічого. Голі факти говорять про Польщу. Її очернити не можна, бо вона сама себе чернить своїм поступованнем, своїм неладом, безрадностю, манією великости і своїм злобним поступованнем з краями й народами, котрі безправно і неймовірно, як на 20 століття загарбала під свої крила, під ославлений польський „спільний дах". Вибух порохук у Варшаві може бути початком куди більшого вибуху, бо і Содома згоріла врешті у великій пожежі, а Польща це Содома теперішнього світа.

Це йвибух рівняється програній битві (25 ваґонів самого пороху!). Не диво, що на злодію шапка горить.

Коли дійсно якась „злочинна рука" спричинила цей зрив, то треба сказати, що вона своє діло дуже вправно зробила і случила теперішнє правительство в найбільш болюче місце.

Варшавська катастрофа нагадує подібну катастрофу в Києві в часах гетьмана Скоропадського і може так як там статися початком дуже важних подій, „початком кінця".

Немо.

ЗВІТ З ОДЕРЖАНИХ ЖЕРТВ

До земляків з рогатинського повіта.
Дорогі земляки!

Наш поклик до Вас в літі 1922 р. як і пізнійші письма не остали без відгомону. Ви зрозуміли вагу хвилі і справи і подали нам свою помічну руку, без котрої хто знає де нині ми були би опинилися. За Ваші щедрі жертви на Рідну Школу Рогатинщини (ґімназію і народну школу) складаємо тут щиру подяку. Що Ваші жертви не пішли марно, нехай Вам доказом буде це, що ті інституції зросли і розвинулися так, що нині має наша ґімназія 380 учеників (VII кляс), приватні народні школи (Рогатин і Посвирж) 270 учеників, а Бурса Кружка У. П. Т. дає приміщенне 130 питомцям. Все це мусимо й на далі не лишень удержати але і поставити на відповідній висоті. Кромі того наміряємо в найблизших місяцях отворити дальші іві приватні народні школи, виеквітувати руханкову салю відповідними приладами, потрібними до фізичного розвитку молодіжи, з весною заложити шкільний майдан і урухомити другу бурсу, щоб дала би приют новим кадрам наших будучих робітників духа. Зміркуйте, що то все коштує, а пізнаєте, як конечною є Ваша поміч. Чекаємо отже на неї в міцнім переконанню, що її не відмовите, лишень одною лавою станете з нами до праці над моральним і фізичним вихованнем нашого молодого покоління — нашої будуччини.

Просимо проте так Хв. Запомогові Комітети як і поодиноких Вп. Добродіїв Рідної Школи **розвинути в тім напрямі як найінтензивнійшу акцію** та дбати при кождій нагоді про долю Рідної Школи з тим більшою ревностю, чим більшими і труднійшими стають її задачі.

Жертви просимо слати лишень на адресу: **Кружок Українського Педагоґічного Товариства в Рогатині** (а ніколи на приватні адреси), бо він перейняв обовязок удержування всіх приватних українських шкіл в Рогатинщині.

Тут оповіщуємо виказ всіх тих Вп. жертводавців, що до кінця вересня 1923 прислали жертви на Рідну Школу (ґімназію і народну школу). **Хтоби в тім часі вислав яку жертву а не був тут оголошений, зволить сейчас донести Старшині Кружка У. П. Т. в Рогатині, коли, на чію адресу і кілько вислав.**

З приватних Ваших листів довідуємося немовбито були які непорозуміння між тутешнім Комітетом будови Народного Дому, а Кружком У. П. Т. і Управою ґімназії. Стверджуємо тут, що ніяких непорозумінь ніколи не було. Противно ми всі свідомі так значіння Народного Дому як і Рідної Школи і знаємо, що так наші інституції без відповідного приміщення не сповнять своєї задачі, як знова і найкращі палати та інституції нічого нам не поможуть, як не будемо мати відповідно вихованого покоління, яке би їх заповнило та ними розумно правило. Отже як сіє хто які сплетні про непорозуміння то хиба, щоби каламутити воду — для особистих цілий.

ВИКАЗ ПОСИЛОК ДО КІНЦЯ ВЕРЕСНЯ 1923 Р.

1. Українське еміґр. бюро через Земельний Банк у Львові 26. липня 1922 ... $40.00
2. 25. липня 1922 М. Билів, Вайтстон, на руки о. Кудрика ... 20.00
3. 19. жовтня 1922. Комітет допомоги в Ансоні, Конн., на руки п. Замороки ... 85.00
4. 25 жовтня 1922. Комітет допомоги Українців Рогатинщини в Ню Йорку на адресу ґімн. 50.00
5. 16. пад. 1922. Т-во Підгородян „Спільна Поміч" в Нюарку на адресу ґімназії ... 50.00
6. 2. грудня 1922. П. Шеремета з Детройт через ам. „Свободу" до ґімназії ... 56.00
7. 2. цвітня 1923. Семеґен І. (син Т.) з Рочестер на руки Д-ра Білинськоґо ... 5.00
8. 3. цвіт. 1923. Сеник М. Оліен, на адресу Рідна Школа ... 1.00
9. 29. марта 1923. Акційне т-во зєдинених корпорацій Лондон на Р. Ш. ... 100.00
10. 4. цвітня 1923. Білоґан Осип, Ню Йорк на Р. Ш. ... 15.00
11. 5. цвітня 1923. І. Семеґен, Рочестер на руки Д-ра Білинського ... 4.00
12. 15. цвітня 1923. Вонґвин Ос., Питсбурґ на Р. Ш. ... 10.00
13. 28. цвітня 1923. Сильвестер Гривнак, Гамтрамк на Р. Ш. ... 2.00
14. 20. цвітня 1923 п. Костра, Нюарк, на наукові середники, на руки п. Угрина ... 100.00
15. 17. мая 1923. Т-во Рогатинщина, Питсбурґ, до ґімназії 50.00
16. 24. мая 1923. М. Костра, Нюарк на Р. Ш. ... 60.00
17. 11. липня 1923. Микола Ворона, Стейпелтон, на руки п. Замороки ... 2.00
18. 17. липня 1923. Комітет допомоги в Ансонії, Конн., на руки п. Замороки ... 10.00
19. 2. вересня 1923. Василь Луцишин, Рочестер на руки п. Угрина ... 125.00
20. 22. вересня 1923. Василь Луцишин, Рочестер, на Р. Ш. ... 80.00
21. 1. вересня 1923. Драматичний гурток, Йонґставн, через „Землю і Волю" ... 15.00
22. 1. вересня. Т-во Рогатинщина Питсбурґ, через ґімназію ... 100.00
23. 2. вересня. Казимир Криклиівий, Рочестер, на руки п. Білинського ... 5.00

Рогатин, 8. жовтня, 1923.

о. Стефан Городенський, голова; **Григорій Заморока**, секретар; **Петра Коґут, о. Денис Теліщук, о. Теодозій Кудрик, Аркадія Ґурґулова.**

(Печать)

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

Члени Жидівського Запомогового Комітету, котрі що тільки вернули з України говорять, що там є около пів міліона дітий без даху і що 300,000 дівчат понизше 13 літ суть вже матерями та що те все діесь підчас совітського режіму? Чи Ви знаєте, що найліпший тютюн у світі є турецький і що найліпший турецький тютюн є в Мюред циґаретках?

BETHLEHEM, PA.

Заходом бр. св. Димитрія, від. 288 У. Н. Союза в Бетлегем буде устроений

ВЕЛИЧАВИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, 10. ПАДОЛИСТА

в Українській гали, 3rd & Carben St.

Початок о годині 7. вечер.

Вступ: мущини 40ц., для женщини 35ц.

Українці і Українки з Бетлегем і околиці! Отсим запрошуємо всіх на цей величавий баль. На сім бали будете мати нагоду весело забавитись зі своїми товаришами та знакомими. Як прибудете, то певно непожалуєте. За добру забаву ручить — КОМІТЕТ.

ВЕЛИКИЙ МАСКОВИЙ БАЛЬ

— відбудеться —

В СУБОТУ, 10. ПАДОЛИСТА

в ROME, N. Y.

На сей масковий баль запрошує комітет всіх Українців і Українок з Ром і Лі Сентер, як також з Литл Фолс, Ютика і Геркімер, Н. Й.

Чистий дохід призначений на Народну Українську Школу в Ром, Н. Й.

Знаменита музика буде приграватн до танцю.

Просимо о численну участь в костюмах. Роздаватись будуть надгороди.

Вступ: для самотних 35 центів, фамілійних 50 центів.

За добру забаву ручить

59 КОМІТЕТ.

ПОЗІР! ФИЛАДЕЛФІЯ І ОКОЛИЦЯ.

Тов. „Єдність", від. 163 У. Н. Союза

— устроює —

ВЕЛИЧАВИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, 10. ЛИСТОПАДА

в Укр. гали, 849 Franklin Street.

Початок о годині 7. вечером.

На балю буде приграватн добірна музика з Січової Банди.

Запрошується всі Братства, Товариства, Січовиків, Січовичок і Українців місцевих і позамісцевих прибути на сей баль повеселитись разом.

За добру забаву ручить

58-62 **Балевий Комітет.**

ВИДАННЯ МИХ. ГРУШІВСЬКОГО

Від Куруківщини до Кумейщини, том 8, частина 1	$1.50
Початки Хмельниччини, том 8, частина 2	1.00
Історія Української Літератури, том 1	1.50
Українська Революція, Др. Мих. оЛзинський, Галичина в рр. 1918-1920	1.00
Примітивні оповідання, казки і байки Африки та Америки	85
Хмельниччина в розцвіті (1648-1650), том 8, частина 3 (оправ.)	2.00

Замовлення слати на адресу:

"SVOBODA"

83 Grand Street. Jersey City, N. J.

С. Русова.

ЧОМУ Я ОПИНИЛАСЯ НА ЕМІГРАЦІЇ

Тяжко жити на еміграції, ох, як тяжко! І часто питаєш себе, як я могла покинути свій рідний край, як могла я опинитися тут на чужій землі, одірватися від рідного ґрунту, порвавши свої звязки з рідним населенням. Але так воно сталося і не могло йнакше статися!

Вже після першої евакуації в квітні 1919 р., коли разом з Міністерством Освіти я мусіла випити цю тяжку чашу, я прийшла до переконання, що някий ворог не примусить мене покинути Україну і за її межами шукати забезпеченого життя та дурити себе мрійним обовязком працювати в неістнуючому міністерстві. Коли на наше щастя можна було вже в червні того-ж року вернутися до Камянця, ми землю рідну на той бік Збруча цілували, ми пішки йшли в піднесеному настрою.

В кінці 1919 року я вийшла з Міністерства Освіти і ні в другій, ні в третій евакуації не приймала участи. Боже, як тяжко було бачити наші фури, навантажені наспіх скринями, валізами, кошиками, а на них високо — яку небудь пригноблену фігурку панночки з того або иншого міністерства. Тяжко було провожати найдорожших діячів, друзів любимих... Один по другому гуркотіли авта і зникали кудись — в невідому, повну небезпеки далечінь...

Друзі одні умовляли їхати з ними: „Вас лихо тут чекає", застрашали вони; а другі патетично казали: „залишайтесь, як маяк українства".

„Маяк українства" на українській землі — це лунало якось дивно, але й без таких пишних слів всі ми, що залишалися в Камянці в 1920 р., добре розуміли свій обовязок захищали українство. Ми можемо сміло й щиро сказати, що захищали його всіма силами. Університет, Кирило-Методієвці, „Віднарос" (Відділ Народньої Освіти), з п. Вировою на чолі, і я, — всі ми йшли у ворожий табор, боролись там за освіту, культуру, гідність українських інституцій. І ворог ховав свої пазурі і давав нам якусь фіктивну мрію, що наша праця має для себе леґальний ґрунт на шляху визнання культурної незалежности українського народа.

Та не довго могли ми сами себе дурити. Одна за другою падали наші фортеці: арешти Кирило-Методієвців, висилки українських діячів до Харкова і до инших, незавжди навіть відомих міст, цілковита руїна університету — це були факти, які вже весною 1921 року зсували полуду з наших очей. Але коли я обурювалася проти образ, що сипалися на наш університет, Українці стримували мене й казали: „Мовчіть, перетерпіть ще трохи. „Наші" скоро прийдуть, не варт протестувати, скор все зміниться".

„Наші прийдуть" — ця надія припиняла змагання до боротьби, до одстоювання своїх прав. І справді, скрізь вибухали повстання, надія на визволення гріла душу: Ще літом 1921 року я мала змогу їздити по селах, мати безпосередні зносини з учителями, з населенням, і культурна праця не сходила з національного шляху, а вже в осени хмари облягли увесь наш обрій. Пані Вирову арештовано, конспіративну орґанізацію юнацтва й селянства викрито, арештовано найкращих людей, найліпшу молодь, учительство. Машкару вже було цілком скинуто, ворог став перед нами в усій своїй „федералістичній" наготі. Він вишкіряв проти нас свої зуби і не кривсь в своїй ненависті, до всього, що для нас було святим — до нашого українства.

Праця випала у нас з рук. На чолі освіти поставлено було кацапку, яка без перекладчика не могла вести справи. Гідність науки, професорів було розтоптано брудним чоботом комісара Чалого... Але ще надія не вмерла — Тютюнник іде, вже помста виконана „нашими" над чекистами в ріжних прикордонних місцях, вже ворог тікає, ось його фури навантажені перед кождою „чека", переляканi чекисти ходять озброєні з голови до пят, патрулі з монгольськими обличчами на всіх вулицях. Значить — близький вже час визволення!

Ні, визволення нема і не буде! Фури розгружаються, монгольські пики сміються, і ми знов ошукані, принижені, ні, — гірше того! — На наших очах розстрілюють дітей наших, молодь нашу патріотичну, моїх слухачок, 16—18 літніх дівчат. Все це бачити й мовчати і знову з катами зустрічатися на засіданнях, працювати з людьми, які знущаються над Україною — ні, краще смерть!

Там, за кордоном, живе теж український народ, — хіба праця для нього не є праця для українства? Не вічно ворогові панувати; культуру-ж нашу можно ширити тільки серед культурного осередка, а не межи дикунами. Може ще мої останні творчі сили стануть в пригоді українському народові...

І я пішла. Двічі ловили мене большевики, за третім разом я перейшла Збруч.

Більше року проминуло з тої пори. Я працювала, не знаючи спочинку і не відаючи, чи буде справді користь з тої моєї праці, для якої я перейшла Збруч.

Тепер холодно обмірковуючи все, що сталося я можу ясно сформулювати, через що саме я на еміґрації.

Через те, що з большевиками я орґанічно не могла працювати: серед брехні, постійних компромісів не можлива одверта, твердо визначена робота! Через те, що я не могла підлягати постійно якимсь диким вимогам, які втручалися в інтимне приватне моє життя, не давали вільно дихати, примушували перетворюватися в дикуна без елементарних умов цивілізованого життя! Через те, що бачити все жахливе, що творилося навкруги й мовчати — для мене було неможливим. Здавалось, що там, за кордоном, так багато можна зробити серед своїх для тої-ж любимої, дорогої України!

До цього додалося моє власне приватне бажання дати онуці освіту, вирвати її з того пекла, де вона могла лише притупити розум і огрубити серце.

Зрештою в мене тепер склалася така-ж сама думка, яка мене стримувала колись від евакуації. Тікати з України, на мій погляд, має право лише той, кому загрожує смерть, — хоч, правду кажучи, ми маємо до діла з таким ворогом, про якого не знаєш, що він зробить завтра... В кождому разі я високо ставлю тих, хто залишився на Україні й до кінця тими або иншими засобами провадить боротьбу, захищаючи наше, національне.

Страшенно сумую за Україною, за рідними, яких там залишила, але тут я можу вільно й голосно виявляти, що я Українка, я маю право бути людиною, жити незалежно і всіма силами працювати для української культури, тішучись тією надією, що колинебудь ці зернятка перекинуться на Батьківщину й дадуть якийсь врожай. Само собою зрозуміло, що для цього треба не поодинокої роботи одної людини, а обєднаних зусиль всієї української еміґрації.

Весь сенс, усе оправдання нашого перебування за кордоном — в праці для України.

(Трибуна України).

OBJECT TO HONORING HALLER

Ukrainians Living in Greater Boston Make a Protest Against Coming Visitor to Boston

Mayor Curley has received a protest against the city honoring General Josef Haller, the Polish commander-in-chief, who is due to be the city's guest late in November, during a tour of Bmerica. The Legion entertained the general at its convention in San Francisco. The protest received by the mayor came from Rev. Joseph Pelechovicr of the Ukrainian Church and C. Smolchuck, secretary of the parish, and says in part:

"We have learned with sorrow of the contemplated manifestation to be paid Gen. Haller, on his coming to Boston, by the Polish element of the city.

"As the citizens of the United States w egive expression to our bitterness on this account, knowing as we do of the activities of the said General in our native country, Western Ukraine, which was the field of his bloody operations.

"The brutal conquest and enslavement of five million Ukrainian people in West Ukraine comes to the credit o that man. Having at his disposal the supplies and ammunition after the World War, he undertook the bloody conquest of the vast territory and succeeded in crushing its liberties. By the virtue of this campaign 5,000,000 Ukrainians in Eastern Galicia are now serfs under the mailed fist of Poland.

"We hope you will understand our position in requesting that he be denied the undeserved pomps of reception, so he might not pollute the fair name of our city."

About two weeks ago the press of the 85,000 Jews in this city spoke in opposition to receiving Gen. Haller as a hero. The Jewish Leader said: „We want the city officials and the local Legion posts to know just how the Jewish citizens of Boston feel about this General. They regard him as an arch-enemy of their people, whose hands are stained with the blood of their co-religionists. They consider his presence in this country in the capacity of an official guest as a grievous mistake on the part of the American Legion."

(Boston Evening Transcript, Oct. 30).

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД СТР., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ТОМ ПЯТИЙ.

(98)

„Як це можливо? Дуже легко. Киньте рожу в огонь і запитайте по двох хвилинах, як вона могла спопеліти. Недавно ще я чула її сміх. Вона була дуже весела. Її злостили, але вона сміялась з цього. Тоді вона підійшла занадто близько до печи. В слідуючий за цим мент я почула її крик і вона станула передо мною в поломені."

„Вона згоріла!" скрикнув Іван, сплескуючи руками і піднимаючи їх до обличчя.

„Спалення такого діяманта ви ще не бачили!"

„Чи не було нікого поблизу, хтоб міг їй помогти?"

„Чи не було нікого поблизу?" скрикнула дама. „Хтож є цей ніхто? Чи не скочили ви з вашого ліжка о першій годині по півночі, коли ви почули крик: Поможи мені, Іване! Чи ви не чули цього імени? Чи ви не бачили появи, яка бігла огорнута поломям! Янгола з пеклом на тілі! Де ви були тоді, коли ви були повинні кинутися, задушити поломя її палаючої сукні килимом, вашими раменами, вашими руками, і вирвати її силоміць з рук смерти? Ви цей ніхто! Тепер і друга також кож ніхто, будемо впарі."

тут і говорить: Тепер я вже та-

Безіменний біль стиснув серце Івана як залізними пазурами.

„Два дні вона терпіла нелюдські страждання," промовила Тойделінда. „Коли я думаю про це, мене охоплює божевілля, а я думаю завжде про це. До останнього менту вона було притомна і говорила — ні! Навіщо ви маєте знати, про що вона говорила? В останню годину вона просила у мене олівець і написала вам щось. Це тут в цім листі. Не відкривайте його, не читайте його доти, доки я тут, я вам не далаб всеодно ніяких пояснень. Коли ви хочете щось запитати, питайте її саму. Тут ключ до метальової труни. Я передаю його вам."

Рука Івана зробила рух жаху від цього подарунку.

„Ну, чому ви лякаєтеся? Чому ви боїтеся відкрити труну! Не жахайтесь цього. Тіло набальзомовано, а обличчя поломя не торкнуло. Ви побачите, що вона ще усміхається."

Іван присусів себе відчинити замок, підняв віко труни і подивився на обличчя вмерлої.

Воно вже не усміхалося, воно було зимне і спокійне, як тоді, коли він в гущавині ліса поклав непритомну головою на покритий мохом стовбур дерева.

Вона лежала так спокійно на білій атласовій подушці, що Іван гадав, колиб він тепер промовив до неї, вона відкрилаб на хвилину очі, щоб сказати гордо: „Я не потрібую нічого!" і тліти тоді далі.

Хоч яке гарне було ще і тепер це мармурове обличчя з своїми непорушними бровами, всеж Іван спромігся не торкнутися до нього поцілунком, як він і тоді стримався від цього! Але може на нього гнівались би тоді за це так-же мало, як це булоб тепер.

Як тоді нагрудною шпилькою, так тепер віком труни закрив він гарну таємницю. Як в життю так і в смерти йому не дано було розгадати її.

„Полишіть собі ключ!" промовила Тойделінда; „ключ, труна і скарб в ній, я все належить вам. Так поставлено... гробовця. Ваш обовязок віднести її до місця вічного спокою, тепер ви не можете втікти від неї."

Тойделінда подивилась палаючими очима скрізь серпанок на Івана і він подивився їй у вічи.

Колиб одно з них дало лише одній слізі пройти до ока, вони вибухлиб обоє поривчастим плачем. Але обоє хотіли показати, якою страшенно міцною може бути людина! Вона може наказувати навіть своїм очам.

„Перебираєте ви цей обовязок?" запитала графиня.

Іван кивнув мовчки головою.

„Тоді ви відпровадите її самі, бо живою я не пійду до Бондаварського родинного гробовця. Ви знаєте чому."

Обоє помовчали декілька хвилин.

Тоді Тойделінда сказала знов: „Жадного священика! Я не хочу бачити жадного священика! Най буде проклятий також той, який виманив мене з цеї печери. Я гадалаб ще й тепер, що я розмовляю що-ночі з духами моїх предків; я не пішалб у великий світ шукати нещастя; Ангеля не приїхалаб до мене, мій брат Теобальд не зробився би посміховищем світу, під Бондаварським замком не відкрилиб пекла, я ніколи не пізналаб вас, не сталосяб нічого з того, що сталось! — Я не хочу більш бачити жадного священика, я не хочу чути жадного співу!"

По кількох хвилях вона казала далі: „Зрештою, чому ви не маєте знати цього? В останніх днях Ангеля перейшла на протестантську віру, щоб розвестися з своїм чоловіком. Ви також протестант, не правда? Але що вам до того? Священика не потрібно. Труну пронесуть цілком тихо до родинного гробовця, а там я розлучуся з вами, бо я не пійду до середини. Ви відчитаєте молитву за неї — коли ви можете молитися, я не в стані робити це. Там ми розлучимося. Бувайте здорові. Ви поставите труну на її місце, а я вернусь туди, де мене ніхто не чекає."

Іван покликав знов чотирох копальняних робітників, вони підняли знов труну на свої плечі і внесли її скрізь сіни і задні... Парк відділяв замок від будинку дирекції.

Вони йшли покрученими доріжками парку, дерева сипали свої пожовклі листя на труну і синички на галузях співали до цього похоронну пісню.

Іван ішов з непокритою головою за труною, а за ним ішла графиня Тойделінда.

Коли вони дійшли до вийстя у гробовець, Іван сказав поставити труну на землю, вхилився низько над нею і стояв довго так.

Може він молився.

Бог чує, коли до нього промовляють і не голосно. Він чує також, коли нічого не говорять, а лише почувають.

Тойделінда схилилась до Івана і поцілувала його в чоло скрізь серпанок.

„Я дякую вам, що ви проводили її сюди з непокритою головою. Тепер вона вже ваша."

Потім вона хутко пішла по кругених доріжках парку назад, ніби вона боялась, що Іван віддасть їй назад те, що вона принесла йому.

Іван сказав знести труну в гробовець родини Бондаварі і поставити її на її сумне місце, і відпустив тоді людей.

Він лишився ще там і при світлі останньої воскової свічки виняв лист, в якім вмираюча написала до нього свої останні слова.

Ці останні слова були: „Кого буду чекати я в світлі Північної Зорі".

Іван зітхнув глибоко: „Хто буде чекати мене в світлі Північної Зорі".

— — — — — — — —

Коли він вернувся з гробовця до будинку Дирекції, подорожної карити графині Тойделінди і повозу вмерлої вже не було видно.

(Дальше буде).

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХОР

ПІД УПРАВОЮ АЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ

Сей хор є знаний днесь як один з найславнійших у світі. Українці по цілому світу горді, що їх земляки ведуть провід у народньому співі. Вони рівночасно вказують народам ріжних держав вартість народної пісні та дають їм гарний примір до наслідування. Сей наш хор виступати-ме в

MT. CARMEL, PA.	Wednesday, November 7th
HARRISBURG, PA.	Thursday, November 8th
SCRANTON, PA.	Friday, November 9th
ROCHESTER, N. Y.	Saturday, November 10th
HERKIMER, N. Y.	Sunday, November 11th
PITTSFIELD, MASS.	Monday, November 12th
SYRACUSE, N. Y.	Tuesday, November 13th
ITHACA, N. Y.	Wednesday, November 14th
TORONTO, CANADA	Thursday, November 15th
BUFFALO, N. Y.	Friday, November 16th
UTICA, N. Y.	Saturday, November 17th
POSTON, MASS.	Sunday, November 18th
SPRINGFIELD, MASS.	Wednesday, November 21st
PROVIDENCE, R. I.	Friday, November 23rd

Програма нова сего року. ЕВСЕЙ БІЛОУСІВ, український челіст, знаний як один з найбільших челістів світа, буде виступав на кождому концерті. В Ню Йорку сього року хор буде виступав в меньшій гали більше разів так що кождий буде мав спромогу почути його.

КУПУЙТЕ ТИКЕТИ СЕЙЧАС!

Р. Л. СТІВЕНСОН.

КЛЮБ САМОВБІЙЦІВ

(Перевід з англійського)

(Продовження).

(13)

Заледви ступив він на хідник і коли ще шукав за грішми, щоби заплатити візникови, він вже відїхав назад у ту саму сторону, відки приїхав і з такою самою очайдушною скорістю. Брекенбері клинув за візником, але той ані не обернувся; тільки в домі почули його голос; двері отворилися знова, кидаючи снопом світла на город, а проти нього вибіг слуга, держучи парасолю.

— Фіякер заплачений, — завважив чемно слуга, причім став проводити четаря дорогою по стежці і горі східцями. В сінех кількох з прислуги метнулося, щоби взяти від нього капелюх, палицю і опанчу, на що всьо дали йому нумерований значок. Відтак ввічливо але з поспіхом повели його горі сходами, прикрашеними тропічними*) цвітами, до дверий апартаменту на першім поверсі. Тут поважний комердинер спитався про його імя і проголосивши звучним голосом "Четар Брекенбері Рич" впровадив його до гостинної кімнати дому.

Молодий мущина, стрункий і дуже гарний, підійшов до нього і повитав з виразом ввічливости і сердешности. Сотки свічок, найлушого воску, розсвічували кімнату, по якій розходився таксамо як і на сходах, чудовий запах роскішних, чудових квітів. На бігнім столі лежало повно всілякої смачної їди. Кількох слуг розносило овочі і фляшки з шампаном. Товариство складалося з яких шіснайцять мущин, понайбільше ще дуже молодих і майже без винятку виглядаючих сміло й розумно. Вони поділилися на два гуртки: оден біля рулети**), а другий біля стола, де оден з них тримав банк в бакарата***).

— Ага! — подумав Брекенбері, — це є приватний дім для гри, а візник був його агентом.

Його погляд обняв всі дрібнички і він утвердився в своїм пересвідченню. Підчас тих розважань господар дому цілий час держав його за руку і він тепер звернув на нього свою увагу. На другий погляд д. Моррис застановив його еще більше, ніж перший раз. Його звична елеґанцка поведінка, повага, приязність і відвага, яка проявлялась в його чертах, не погоджувались ніяк з поняттем четаря про властителя ігричної "шпелюнки"; тон бесіди здавався вказувати на нього як на чоловіка, що займає чесне і достойне становиско. Брекенбері спостеріг, що він мимохіть мусить любити того чоловіка і хоч він був лихий на себе, що був такий податливий, всеж таки не міг опертися тій щирости, яка так і визирали з кождого руху і слова д. Морриса.

— Я чув про вас, четарю Рич, — стиха промовив д. Моррис, — і вірте мені, що я дуже рад, що можу з вами познакомитися. Ваш вигляд годиться цілком із тою славою, яка випередила вас з Індій. Тільки забудьте на тепер увесь дивацький спосіб, в який ви опинились в моїй хаті, а через це зробите мені не тільки честь ізза свого побуту у мене, але і правдиву приємність. Чоловік, який потрафить дати собі раду з товпами варварських лицарів, — додав сміючись, — певне не збентежиться недостатачию етикети†).

За цим підвів його до стола і присилував, щоб узяв закуску.

— Чесне слово, — думав четар, — він є одним в найприємніщих людий а його товариство одним з наймиліщих в цілім Лондоні. —

Він випив дещо шампана, який був знаменитий; коли завважав, що богато з гостий курить, він сам закурив своє гаванське циґаро і підійшов до рулети, де час до часу поставив ставку або тільки приглядався з усміхом на гру других. Підчас того він спостеріг, що усі гості є піддані дуже строгим оглядинам. Д. Моррис походжував сюди й туди з видом гостинної уважливости, але завсіди із дуже проникаючим поглядом. Ані оден чоловік не уникав його скорих, досліджуючих очий; він дивився на вираз лиця тих, що програли більші суми, він оцінював висоту ставок, він приставав біля тих, що евли поміж собою розмову і загалом майже не було такої черти в нікого, щоб він еї не ростеріг і не затямив. Брекенбері зачав дивуватися, чи це справді є дім для гри; воно виглядало йому далеко більше, як дім приватного допиту. Він слідкував за всіми движеннями д. Морриса і хоча той мав все готовий усміх на лици, четареви здавалося, що під маскою безжурности, у господаря дому скривається неспокій, журба й непевність. Усі довкола сміялися і грали, але Брекенбері перестав інтересуватися гістьми.

— Цей Моррис, — думав він, — це не легкодушний вітрогон. У нього є якась глибока ціль, яку я мушу відкрити.

Час до часу д. Моррис викликав одного з гостий на бік, а по короткій розмові в передній кімнаті, він приходив назад, але сам. Викликані гості вже не вертали. Коли оце повторилося пару раз, Брекенбері став непомірно цікавий. Він порішив сейчас розслідити цю маленьку тайну. Він вийшов непомітно до передної кімнати і сховався в заглубленню вікна, заслоненого зеленою занавісою. Не довго прийшлось йому ждати; він почув голос і кроки людий, що виходили з головної кімнати. Заглядаючи крізь прогалину, він побачив д. Морриса, який ішов поруч із грубим, здоровезним мущиною, який виглядав на торговельного аґента, а якого Брекенбері вже був помітив задля його простикуватого сміху і такоїж поведінки при столі. Пара задержалась перед самим вікном, так що Брекенбері не втратив ані словечка із слідуючої розмови:

— Я дуже й дуже вас перепрашаю, — зачав д. Моррис дуже ввічливо, — і коли я видаюсь вам нечемний, то я однак певний, що ви мені вибачите. В такім великім місті, як Лондон, усе повно припадків. Коли нам щотаке колинебудь трапиться, то одиноким виходом є, щоби направити помилку як найскорше. Я не можу заперечити, що я боюся, що і ви зробили помилку через неувагу, коли були ласкаві зробити мені що честь, що вступили до моеї хати. Бо я ніяк не годен собі вас нагадати. Позвольте, що я без ніяких обиняків посмію вас запитати — поміж джентелменами вистарчить одно слово— як ви думаете, під чеїм ви є дахом? —

— Під добродія Морриса,— відповів тамтой, дуже помішаний.

— Чи д. Івана чи д. Якова Моррис? — спитав господар дому.

— Я дійсне не годен вам сказати, — відповів бідняга гість. — Я не знаю особисто того добродія, таксамо як не знаю й вас. —

— Аж тепер бачу ясно усьо, — промовив д. Моррис. — Трохи дальше на цій самій вулици є другий чоловік, що таксамо зветься; я міркую, що перший стрічний полисмен буде міг вказати вам його адресу. Вірте мені, що я дуже рад, що ваша помилка була причиною, що я мав щастє бути у вашім товаристві через цей увесь час. Я маю повну надію, що ми ще колись стінемося в більше правильний спосіб. Однак за ніщо в світі я не хочу вас вже довше здержувати від ваших дургів. Іване — додав він, піднесеним голосом, — подай добродієви капелюх і загортку. —

Тут д. Моррис відпровадив свого гостя з найбільшою чемністю аж до самих дверий, де оставив його під опікою камердинера.

Коли по дорозі до гостинної кімнати, він переходив коло вікна, Брекенбері чув, як він глибоко зітхнув, немовби його ум був чимсь дуже занепокоений а його нерви до краю перемучені тим завданнем, яке він мав сповнити.

Може через цілу годину фіякри надїзджали так скоро оден по другім, що д. Моррис все мав нового гостя на місце відправленого, так, що число гостий було все тесаме. Але накінець ті приїзди ставали, з перервами, аж врешті перестали зовсім. А між тим господар цілий час випроваджував одного гостя по другім, завсіди з тими самими церемоніями. Гостинна кімната стала спорожнюватися; гра в бакарата перервалася, бо не було кому бути банкиром. Неоден гість відходив без ніякої принуки. Д. Моррис подвоїв свою ввічливість супроти всіх тих, що ще остали. Він ходив поміж ними, від одного до другого з дуже приязним видом і балакав дуже приємно й дотепно. Він більше подобав на господиню ніж на господаря, бо у його захованню було наче ніжне жіноче залицяннє і покірливість, яка чарувала всіх.

Коли число гостий прорідилося, четар Рич вийшов на хвилю до сіний, щоби відітхнути свіжим воздухом. Але тільки що переступив він поріг гостинної кімнати, коли відкрив щось дуже несподіваного. Всі квіти зі сходів позникали; перед фірткою города стояло три великі вози; слуги забирали всю утвар з дому; деякі з них вже поскидали свої унiформи і готовились відходити. Усьо виглядало на забавку в малім місточку, де усьо постачає контрактор. Брекенбері мав справді чого призадуматись Насамперед гості, які поправді не були ніякими гістьми, зістали відправлені, а тепер слуги, які тяжко щоб були дійсними слугами, розходилися кождий в свою сторону.

— Чиж усьо це було тільки миляною банькою? — він спитав себе. — Чи це грибок, який за одну ніч виріс і щезне перед досвітом? — В догідну хвилю він вибіг вище на другий поверх. Він перебіг всі кімнати і не побачив ані знаку ніякої утвари, ані навіть ніодного образу на стіні. Дім був помальований і тапетований, але видно було, що ще ніхто у нім не мешкав. Молодий офіцир памятав добре те вражіннє, яке мав при вступі до того дому. Тоді здавалось йому, що дім виглядав як взірець гостинности, такої, як буває у хаті старих родів, де люди перемешкують заедно цілими поліннями. Кілько то мусіло коштувати, щоби цему домови дати такий штучний вигляд на одну ніч!

Хтож є властиве той д. Моррис? Яку ціль мав він, щоби грати ролю господаря дому на одну ніч в далекім кутку западної часті Лондону? І пощо він збирав, так на вгад, із вулиць, тих своїх гостий?

Тут пригадав собі четар, що він задовго забарився і поспішив прилучитися до товариства. Чимало вже з них відійшло. Вчисляючи господаря і четаря, в кімнаті не було лише пять осіб. Д. Моррис повитав його усмішкою, коли побачив, що він входить і зараз таки встав і озвався:

— Тепер пора, мої панове,— сказав він, — щоби я пояснив ціль, чому я звабив вас до себе. Я сподіюся, що вам не було занадто скучно цього вечера, але признаюсь, що мені не так дуже залежало на тім, щоб вас забавити, як радше, щоби помогти собі в моїм нещастю. Ви всі джентелмени, — продовжав він; ваш вигляд вказує на це і я не жадаю більшої забезпеки. І длятого, від тепер вже говоритиму цілком отверто, я буду просити вас о небеспечну й делікатну прислугу; небеспечну, бо в ній можете втратити життє, а делікатну, бо мушу просити о передержанне в тайні, що побачите або вчуете. Таке жаданне від цілком чужого чоловіка є надзвичайне смішним і недорічним. Я свідомий цього і длятого я відразудо даю, що хто із вас це вислухав і мислить, що йому нема ніякого діла вмішуватись у якусь незнану небеспеку для незнати кого — оттут моя рука, щоби побажати йому доброї ночи і щасливої дороги із цілковито щирим серцем. —

Високий, смуглявий мущина зараз відізвався:

— Я скористаю з вашої щирости, пане, — сказав він, — і зараз таки відходжу. Я не буду робити ніяких уваг, але не можу заперечити, що у мене вже сказав, я відходжу і ви зродилось підозрінне. Як я певне подумаете, що через це я не маю права говорити нічого. —

— Алеж як раз противно, — відповів д. Моррис; я буду вдячний за усьо, що небудь скажете. Воно неможливе перецінювати скрутне мое положенне. —

— Щож ви скажете, панове? — говорив високий мущина, звернувшись до других. — Ми вже мали свою пайку забави на нинішний вечер; чи не буде добре, як ми всі разом спокійне підемо тепер домів? Завтра рано ви подякуете мені, коли побачите знова сонце, так само невинні і беспечні як завсіди. —

Бесідник говорив дуже переконуюче; на його лици малювалась сувора осторога для всіх. Зараз потім піднісся з крісла другий і з признаками трівоги став скоро збиратися. В кімнаті задержалось тільки двох: Брекенбері і червононосий майор від кінноти. Оба вони заховали вигляд цілковитої байдужности і окрім скорого порозуміння очима, яким між собою обмінялися, здавалися бути ніяк непричасними до цілого розговору, який щойно скінчився.

Д. Моррис відвів утікачів аж до самих дверий, які зачинив за ними; відтак обернувся назад з виразом пільги та оживлення і промовив до офіцирів оттак:

Я вибрав собі товаришів, як той біблійний Ісус Навин, — говорив д. Моррис, — і я пересвідчений, що в цілім Лондоні нема лучших. Ваш вигляд подобався моїм візникам, а відтак врадував мене. Я підстрегав ваше поведенне серед чужих людий, серед незвичайних обставин. Я прибивлявся, як ви граете і як заховуетесь, коли програсьте; врешті я виставив вас на спробу, коли відкрив вам мое небеспечне положенне; я побачив, що ви приняли усьо так, якби я просив вас зїсти зі мною вечерю. Не надармо я, — закликав він, — через цілі літа був товарищем і учеником найхоробрійшого і наймудрійшого володаря в Европі. —

— Під Бундерченґ, — завважав майор, — я візвав двайцять охотників і на це зголосився кождісенький вояк у полку. Але товариство грачів не є це саме, що полк під огнем. Ви повинні чутися щасливим, що найшлисьте бодай двох і то таких, що вас не покинуть в пригоді. Тамтих я вважаю за найбільше огидних собак, яких колинебудь бачив. Четарю Рич, — додав він, я чув про вас богато, але не сумніваюся, що й вам пригодилось дещо про мене почути. Я є майор О'Рук. —

Тут ветеран протягнув свою руку, червону й дрожачу, до молодого четаря.

— Хтож за вас не чув? — відповів Брекенбері.

— Коли наше мале діло залагодиться, — сказав д. Моррис, — ви подумаете, що я нагородив вас неаби як, бо жадному з вас я не бігби віддати більшої прислуги, як через це, що я вас обох поміж собою заэнайомив. —

— А тепер скажіть, — сказав майор О'Рук, — чи це двобій? —

— Так, це певного рода двобій, — відповів д. Моррис, — двобій із незнаними і небеспечними ворогами і як я боюся, двобій на смерть. Мушу просити вас, — продовжав, — щобисьте не звали мене більше Моррисом. Звіть мене, прошу, Гамерсмитом; яке мое дійсне імя і другої особи, якій я вас сподіюсь невдовзі представити, прошу вас дуже, не питайте мене ані не пробуйте тру говорю, зникла нагло вже дізнатися. Тота особа, про котри дні тому і аж до цього рана я не мав виображення, що з ним діється. Ви зрозумієте мое страшне занепокоєннє, коли я вам виявлю, що він займався справою вимірення особистої справедливости. Звязаний нещасною присягою, легкодушно зложеною, він вважае конечним, щоби без помочі закону увільнити людство від страшного й крівавого злочинця. Вже двох наших другів, а між ними мій рідний брат, згинули в тім підприємстві. Тепер і вн сам, если не помиляюсь, находиться в тих самих фатальних тенетах. Але бодай він ще живий і має надію, як доказує отся карточка. —

(Дальше буде).

*) З горячих країв.
**) Прилад до гри, з обертаючимся кружком і кулькою.
***) Гра в карти.
†) Ріжні форми чемної поведінки.

